

Upptäckten som räddar miljontals liv

Publicerad 2017-04-25

Kategori: [Barns och ungdomars hälsa](#), [Infektioner](#), [Läkemedel](#)

Nyckelord: [flockimmunitet](#), [mässling](#), [polio](#), [vacciner](#)

När man listar förra århundradets viktigaste medicinska upptäckt brukar vaccinerna hamna på topp tre, ofta tillsammans med röntgen och sjukvårdshygien. Den här veckan står de extra mycket i fokus, då det är internationella vaccinationsveckan.

Vacciner räddar miljontals liv. Den fruktade sjukdomen polio har minskat med 99 procent sedan 1988 tack vare vaccinationer, och finns idag bara i Afghanistan, Nigeria och Pakistan. Nu hoppas man att även mässlingen ska förpassas till historien.

Men det finns smolk i bägaren. Trots att nästan alla barn i Sverige är vaccinerade mot mässling hör vi fortfarande om utbrott av sjukdomen. Under årets två första månader registrerades tolv mässlingsfall totalt i Sverige, mot tre fall totalt under hela förra året. I Skåne har man i hitintills i år registrerat fyra mässlingsfall. Men varför oroas för en handfull fall av mässling?

– Mässling är extremt smittsamt. Av de tolv som drabbats hittills i år i Stockholm var nio barn under fyra år. Majoriteten av barnen var ovaccinerade, trots att de var över 18 månader gamla. Och som ovaccinerad är man väldigt mottaglig, säger Kathy Falkenstein-Hagander, barnläkare vid Kunskapscentrum barnhälsovård.

Det var inte enbart barn som smittats i det senaste mässlingsutbrottet i Stockholm. Tre vuxna insjuknad också, varav två arbetade inom vården. De hade bara fått en dos av mässlingsvaccinet.

– Så det finns anledning även för vuxna att se över sitt mässlingsskydd, säger Kathy Falkenstein-Hagander.

Skyddar även de som inte kan ta vaccinet

Kathy Falkenstein-Hagander. Foto: Tove Smeds

Generellt är vi i Sverige flitiga på att vaccinera oss. De senaste siffrorna på vaccinationsgraden i Skåne – som visserligen inte är helt färdiga än – visar att omkring 97 procent av tvååringarna har fått sina vaccinationer enligt barnvaccinationsprogrammet.

Målet enligt ackreditering för barnhälsovården i Skåne är att 99 procent av alla barn ska vara vaccinerade. När tillräckligt hög grad av en befolkning vaccineras nås den så kallade flockimmuniteten:

– Flockimmunitet, som innebär att även de som inte vaccinerar sig får ett skydd, har vi redan idag, förutom i geografiska områden där färre barn är vaccinerade. När så många är vaccinerade blir det svårt för sjukdomen att spridas

Det finns personer som inte kan vaccinera sig av medicinska skäl. Men de skyddas när vi andra vaccinerar oss.

– I Sverige har befolkningen traditionellt ett mycket stort förtroende för barnhälsovården. Arbetet på barnavårdscentralen utgår ifrån barnkonventionen och barnets bästa i alla frågor. Detta förhållningssätt, tillsammans med frivilligheten att ta del av barnhälsovårdens program och erbjudanden, är framgången för den stabila vaccinationstäckningen, menar Kathy Falkenstein-Hagander.

Hon betonar att i Sverige är alla vaccinationer frivilliga. Annat är det i Australien som i fjol införde att de föräldrar som inte vaccinerar sina barn inte får barnbidrag och hamnar dessutom i en annan, högre, skattesats.

Slimmat vaccinationsprogram i Sverige

Det är regeringen som avgör vilka vacciner som ska ingå i det allmänna vaccinationsprogrammet. Just nu ligger det förslag om att införa vaccination mot hepatit B och rotavirus, men svaret har dröjt.

– När ett vaccin ska införas tar Folkhälsomyndigheten fram ett underlag där man överväger etiska aspekter, säkerhet av vaccinet, effekt av vaccinet, hälsoekonomi och andra parametrar. Det är en komplex och gedigen process.

Det svenska vaccinationsprogrammet är snålt i internationell jämförelse, konstaterar Kathy Falkenstein-Hagander:

– Inte farligt snålt, men det är slimmat.

I en del länder är vaccinationsgraden väldigt låg. Krig och naturkatastrofer har förstört hälso- och sjukvårdsstrukturen.

– För ett par år sedan förbjöd talibaner vacciner i Pakistan, berättar Kathy Falkenstein-Hagander.

Framgångens paradox

Det händer att Kathy Falkenstein-Hagander får frågan varför vi fortfarande behöver vaccinera mot smittor som inte längre existerar i Sverige.

– Framgångarna som vaccinerna medfört genom att utrota en del sjukdomar gör att vi inte ser dessa sjukdomsförlopp längre. Vi glömmer komplikationerna sjukdomarna ger, och de dödsfall de orsakar.

Ibland kan man tro att man lyckats utplåna en smitta, bara för att sedan konstatera att den återvänt. I slutet av 1970-talet togs kikhostevaccinet bort dels på grund av kraftig minskning av insjuknade personer och dels på grund av relativt kraftiga biverkningar av vaccinet. Men då sjukdomen återvänt infördes ett annat kikhostevaccin 1996 och sjukvården är i dag extra uppmärksam på om unga vuxna drabbas av symptom som liknar sjukdomen.

– Det gamla vaccinet kunde i enstaka fall orsaka otröstliga skrik hos barn och även orsaka att barnet under en kort tid blev slappt. Det nya är mildare när det gäller biverkningarna men ger också ett mindre långvarigt skydd, säger Kathy Falkenstein-Hagander.

Minskar onödig antibiotikaanvändning

I en tid då hotet från de multiresistenta bakterierna ökar, blir betydelsen av vacciner också större.

– Vaccinerna förhindrar sjukdom och det i sig gör att vården inte behöver skriva ut antibiotika i onödan. Den risken finns, särskilt i länder där man inte har tillgång till god diagnostik.

Avslutningsvis, så här under internationella vaccinationsveckan, hur känner du inför vaccinationsläget i världen?

– Jag känner mig vaksam. Vi behöver hela tiden vara beredda, både i länder som Sverige där täckningen är hög, men även i länder där det är krig och förstörelse och man kan behöva bygga upp en immuniseringsstrategi.

AV: TOVE SMEDS

Bild vaccin: ROGER LUNDHOLM

Liknande artiklar:

1. [Bättre behandling av blödande magsår räddar liv](#)
2. [Etiopiska barn med hiv och deras medicinering](#)
3. [Marie Gisselsson-Solén: Fokus på öronbarnen](#)
4. [”Finns det ett virus där kommer vi att hitta det”](#)
5. [Hur påverkas små barn av föräldrarnas levnadsvanor?](#)

Så funkar vacciner

Vacciner delas in i två grupper: levande och inaktiverade. Mässlingen är ett levande vaccin som kombineras med röda hund och påssjukan. Att det är levande innebär att man ger viruset i en mycket försvagad form och kroppen lär sig hur sjukdomarna ser ut och minns hur den ska bekämpa dessa.

Nästan alla andra vacciner är inaktiverade och behöver tas i flera omgångar. Första gången ges vaccinet vid tre månaders ålder då barnets immunsystem är omoget. Ett minne skapas då i kroppen. Nästa gång, vid fem månaders ålder, ger barnets immunsystem ett ännu bättre svar och när man sedan vid 12 månader fyller på en sista gång med vacciner skapas ett långvarigt skydd. Alla tre gånger behövs.

Svenska vaccinationsprogrammet

[Läs mer om svenska barnvaccinationsprogrammet här.](#)

[Läs mer om internationella vaccinationsveckan här.](#)

Kortfakta om vacciner

- 116 miljoner spädbarn fick under 2015 tre doser av trippelvaccinet difteri-stelkramp-kikhosta.
- 85 procent av alla barn i världen hade vid sin ettårsdag fått en dos av mässlingsvaccinet (en ökning från år 2000 då det var 73 procent)

Källa: WHO

Kunskapscentrum barnhälsovård

Kunskapscenter barnhälsovård har som vision att det ska erbjudas jämlik barnhälsovård till alla barn i Skåne. För att detta ska bli verklighet fortbildar man vårdpersonal som arbetar med barn.

Mässlingssituationen i Skåne

Skåne 2017: Hittills fyra mässlingsfall: Två ovaccinerade vuxna, smittade utomlands, samt två ovaccinerade barn.

Stockholm 2017: Hittills har 12 fall kopplade till utbrottet anmälts: 9 barn under 4 år och 3 vuxna 25-30 år. Två barn var under 12 månader. Majoriteten av barnen var ovaccinerade trots att de var över 18 månader gamla à vikten av att vaccinera enligt programmet.

Siffrorna är från april 2017

[Läs mer](#)

